

<https://helda.helsinki.fi>

Knorring, Minna von (1846-1918) : säveltäjä

Välimäki, Susanna

2021-03-30

Välimäki , S 2021 , Knorring, Minna von (1846-1918) : säveltäjä . julkaisussa
Kansallisbiografia . Studia Biographica 4 , Suomalaisen Kirjallisuuden Seura /
Kansallisbiografia , Helsinki . < <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-010160> >

<http://hdl.handle.net/10138/329504>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Kansallisbiografia

Vapaasti luettava artikkeli

Knorring, Minna von (1846 - 1918)

säveltäjä

Charles Riis. Historian
kuvakokoelma. Museovirasto.

Minna von Knorring oli suosittu laulusäveltäjä 1900-luvun vaihteen Suomessa. Hänen laulujaan esittivät konserteissaan monet tunnetut laulajat, kuten Aino Ackté, Wäinö Sola, Jenny Spennert ja Irma Tervani. Henkilöhahmona von Knorring on jäänyt arvoitukselliseksi, sillä hänen elämästään tiedetään vain vähän.

Minna von Knorring syntyi 1846 Vaasassa ruotsinkieliseen virkamiesperheeseen ja osaksi aatelista [von Knorring \(kansallisbiografia/henkilo/6669/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/6669/)-sukua, joka tunnettiin muun muassa sotilaista, papeista ja lakimiehistä. Hänen isänsä Eugen Theodor von Knorring (1812 - 1874) oli lakimies. Äiti Helena Schwenzon oli Virossa syntyneen everstin tytär. Minnan lapsuudessa isä toimi Vaasan hovioikeudessa sekä lääninsihteerinä. Isän siirryttyä senaatin virkamieheksi perhe muutti Helsinkiin. Isä eteni senaattoriksi, prokuraattoriksi ja valtiopäivämieheksi.

Koulunkäynnin Minna von Knorring aloitti Helsingin

ruotsinkielisessä tyttökoulussa (Svenska Fruntimmerskolan i Helsingfors) syyskuussa 1854, ollessaan 8-vuotias. Hän kuitenkin lopetti koulun jo kahden vuoden kuluttua sairastamisen vuoksi. Samanlainen lopettamismerkintä sairauden takia on koulun kirjoihin merkitty myös Minnan isosiskon Agata von Knorringin (sittemmin Procopé) (1844 - 1871) kohdalle. Mahdollisesti tämä liittyi siihen, että siskosten kaksi pikkuveljeä oli kuollut edellisenä vuonna 1855, toinen tuhkarokkoon ja toinen tarkemmin määrittämättömään tautiin.

Vaikka Minna von Knorring opiskeli Svenska Fruntimmerskolanissa vain kaksi vuotta, voidaan hänet laskea kuuluvaksi siihen säveltäjä- ja muusikkosukupolveen, joka kasvoi tässä koulussa 1850-luvulla ja jonka keskeinen innoittaja oli koulun kielten, historian ja maantiedon opettaja, säveltäjä Karl Collan ([kansallisbiografia/henkilo/4433/](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/4433/)). Musiikin teoriaa ja kuorolaulua koulussa opetti säveltäjä ja Nikolainkirkon urkuri Rudolf Lagi ([kansallisbiografia/henkilo/6181/](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/6181/)).

Von Knorringin aikana koulussa opiskelivat muun muassa seuraavat muusikonalut, joista moni myös sävelsi: Lilli Thuneberg (sittemmin Leinberg), Ellen Nervander, Ina Forstén ([kansallisbiografia/henkilo/2910/](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/2910/)) (sittemmin Lange), Josefina Woldstedt, Maria ([kansallisbiografia/henkilo/4677/](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/4677/)) ja Jenny Pacius sekä Aina Topelius (sittemmin Nyberg). Langesta tuli Moskovan konservatorion käynyt pianisti Tanskan hoviin sekä kirjailija, Woldstedtista Leipzigin konservatorion käynyt laulaja, Maria Paciuksesta (sittemmin Collan) Hampurissa ja Dresdenissä opiskellut laulunopettaja, Leinbergista hengellisen musiikin säveltäjä ja Nervanderista sekä Topeliuksesta Suomen ensimmäisen naiskuoron Vårföreningenin perustajajäseniä. Tyttökoulun musiikillisesti innostava ilmapiiri ja toveriseura lienevät vaikuttanut von Knorringiinkin.

Minna von Knorringin muusta koulutuksesta ei ole

tietoa. Todennäköisesti hän sai korkeatasoista kotiopetusta kielissä, musiikissa ja muissa taiteissa sekä käsitöissä. Perheessä oli monta lasta, joista Minna oli toiseksi vanhin. Hänen sisaruksistaan kuusi eli aikuisuuteen asti. Esimerkiksi Lennart-veljestä (Anton Leonard) tuli Mikkelin läänin kuvernööri ja Olga-sisko perehtyi kuva- ja teatteritaiteeseen. Aikuisena Minna von Knorring asui Helena-siskonsa ja leskiäitinsä kanssa, ja näiden kuoltua 1900 ja 1901 yksin. Hän lienee ollut tiiviisti tekemisissä sukulaistensa, kuten sisarustensa ja näiden lasten, kanssa. Yksi Olga-siskon pojista oli säveltäjä Bengt von Törne, joka avusti Minna von Knorringia säveltämisessä. Agata-siskon poika taas oli runoilija [Hjalmar Procopé \(kansallisbiografia/henkilo/2935/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/2935/), jonka runoja Minna von Knorring sävelsi. Yksi isän isoveljistä oli Ahvenanmaalla toiminut kirkkoherra ja koulutusuudistaja Frans Petter von Knorring.

Toimeentulo oli Minna von Knorringille haasteellista. Ansiotyötä ei katsottu sopivaksi aatelliselle naiselle, mutta 1800-luvun loppua kohden yhä useammat naiset eivät halunneet jättäytyä veljiensä elätettäväiksi vaan pyrkivät ansaitsemaan itse. Von Knorring oli liittynyt 1856 Ritarihuoneen perustamaan aatelisneitojen eläkesäätiöön, josta hän sai vuodesta 1894 alkaen hieman eläkettä. Hän myös vuokrasi asunnostaan huonetta.

Helsingin naisorkesterin pitkäaikaisen viulistin ja puheenjohtajan, suomalaisista säveltäjänaisista esitelmiä ja artikkeleita 1940-luvulla kirjoittaneen Greta von Klossen (1899 - 1981) mukaan von Knorring valmisti koristeellisia lampunkupuja helsinkiläiseen liikkeeseen. Von Klossen mukaan von Knorringin laulut syntyivät usein hyräilyn myötä juuri tätä työtä tehdessä – tai pasianssia pelatessa.

Minna von Knorring alkoi julkaista laulusävellyksiään vasta 1900-luvun taitteessa eli yli 50-vuotiaana. Koska häneltä ei ole jäänyt arkistoihin henkilökohtaista jäämistöä, kuten kirjeitä tai

asiapapereita, ei ole tietoa hänen musiikillisesta toiminnastaan tätä ennen.

Nuottijulkaisujen myötä von Knorringin lauluista tuli suosittuja. Esimerkiksi laulusta *Har du en vän* (*Jos ystävä sull' on*) otettiin useita painoksia. Sen teksti on Hjalmar Procopéen. Joihinkin lauluihinsa von Knorring teki itse tekstin, kuten lauluun *L'Été* ("Kesä"). Von Knorringin musiikkia kustansi Helsingfors Nya Musikhandel (sittemmin Fazer & Westerlund).

Von Knorringin lauluja esittivät monet laulajat, kuten [Aino Ackté \(kansallisbiografia/henkilo/1448/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/1448/), Thérèse Hahl (aiemmin Decker), Signe Liljeqvist, Aina Mannerheim, Agnes Poschner, [Wäinö Sola \(kansallisbiografia/henkilo/1523/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/1523/), [Jenny Spennert \(kansallisbiografia/henkilo/8950/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/8950/) ja [Irma Tervani \(kansallisbiografia/henkilo/6474/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/6474/). Joistakin lauluista tuli tiettyjen laulajien tavaramerkkejä, joihin heidän konserttinsa huipentuivat tai joita esitettiin yli ohjelman. Esimerkiksi Spennertiltä yleisö osasi odottaa ylimääräisenä *Har du en vän* -laulua, jonka hän myös levytti 1913.

Von Knorringin lauluille on ominaista hieno melodiikka sekä kansanlaulumaisen vaivattomuuden yhdistyminen dramaattisiin käännteisiin ja ääritunteisiin. Aikalaiskriitikeissä lauluja verrattiin Karl Collanin ja [Filip von Schantzin \(kansallisbiografia/henkilo/1520/\)](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/1520/) edustamaan "klassiseen" suomalaiseen lauluperinteeseen sekä ranskalaiseen chansoniin. Usein mollisävellajissa kulkevia lauluja luonnehtivat synkän ylevä tunnelma ja tarinallisuus. Monesti lauluista löytyy kohta, jossa laulaja voi esitellä koloratuuritaitoaan. Von Knorringin kerronnallisesti näyttävät ja iskelmämaista tenhoa sisältävät laulut ihastuttavat myös 2000-luvun kuulijaa.

Joihinkin von Knorringin nuottijulkaisuihin on merkitty nimimerkillä sovittaja tai säestyksen tekijä. Esimerkiksi *Har du en vän* -lauluun on merkitty sovittajaksi "B. C.", joka viitanee säveltäjä Bengt

Carlsoniin. Von Klossen artikkeliinsa kirjaaman perimätiedon mukaan muun muassa Bengt Carlson, Erik Furuhjelm, Oskar Merikanto ([kansallisbiografia/henkilo/1440/](https://kansallisbiografia.fi/henkilo/1440/)) ja Bengt von Törne olisivat toimineet von Knorringin sävellysten sovittajina. Mistään lähteestä ei käy kuitenkaan ilmi, miksi von Knorring tarvitsi tai halusi kollegoidensa apua. Myöskään Kansalliskirjastossa Fazer-kustantamon kokoelmassa säilyneistä nuottikäsikirjoituksista ei löydy lisävalaistusta kysymykseen.

1800-luvun sukupuolikäsitysten mukaan hyvin käyttäytyvä nainen ei säveltänyt eikä varsinkaan julkaissut sävellyksiään. Nämä normit lienevät yksi syy siihen, miksi von Knorring aloitti sävellystensä julkaisun vasta niin myöhäisellä iällä ja miksi hän käytti siinä apuvoimia.

Von Klossen mukaan von Knorring ei osannut kirjoittaa nuotteja vaan lauloi tai hyräili melodiansa sovittajalle, joka kirjoitti sen sopivan säestyksen kera nuoteiksi. Tarinan todenperäisyyttä on vaikea arvioida. Säätyläistyttöjen ja erityisesti aatelisneitojen koulutukseen kuului musiikin opiskelu, joten on vaikea uskoa, ettei hienoja lauluja säveltänyt von Knorring olisi tuntenut musiikin perusteita. Todennäköisempää on, että hän syystä tai toisesta työsti sävellyksiään yhdessä avustajiensa kanssa, mutta hänen luokkataustansa perusteella on mahdotonta, että hän olisi ollut niin kouluttamaton kuin aiemmat kirjoitukset väittävät. Sen sijaan hän saattoi sukupuolensa takia tuntea itsensä säveltäjänä epävarmaksi, araksi ja "huonoksi" eikä siten ehkä kyennyt saattamaan sävellyksiään valmiiksi tai tekemään niihin säestystä ilman hyväksytyn normisäveltäjän apua.

Sanomalehdissä arvioitiin tuoreeltaan von Knorringin sävellyksiä. Joskus arvioissa huomautettiin, ettei von Knorring tehnyt laulujensa säestyksiä itse. Samalla näitä säestyksiä tehneitä säveltäjiä moitittiin siitä,

etteivät he antaneet nimiään julkisuuteen. Toisaalta von Knorringin lauluja väheksyttiin salonkimusiikkina, eivätkä avustajat varmaankaan halunneet nimiään julkisuuteen, koska olisivat siten leimautuneet "naisten musiikin" tekijöiksi.

On myös mahdollista, ettei von Knorring kyennyt itse kirjoittamaan esimerkiksi huononäköisyyden tai muun sairauden takia.

Musiikin ohella von Knorring harjoitti hyväntekeväisyyttä. Hän oli aktiivinen Helsingin ruotsinkielisessä naisyhdistyksessä sekä Polttopuita köyhille -yhdistyksessä.

Minna von Knorring kuoli helmikuussa 1918, viikkoa ennen 72-vuotispäiväänsä. Hän sävelsi ahkerasti kuolemaansa saakka. Esimerkiksi *Dagen Press* -lehti kertoi 21.2.1916 von Knorringin 70-vuotissyntymäpäivän kunniaksi tehdyssä artikkelissa, että säveltäjä oli edelleen täydessä sävellystyön touhussa. Hänen sävellyksistään ovat tallella vain kaupallisten kustantajien julkaisemat; julkaisemattomien teosten käsikirjoituksia tai muita von Knorringin sävellystoimintaan liittyviä aineistoja ei ole säilynyt.

Wilhelmina Mathilda Augusta von Knorring, Minna S
19.2.1846 Vaasa, K 13.2.1918 Helsinki. V
prokuraattori, senaattori Eugen Theodor von Knorring
ja Helena Catharina Schwenzon.

URA. Svenska Fruntimmersskolan i Helsingfors 1854 -
1856; yksityisopetusta.

Sävellysjulkaisuja 1900-luvun alusta alkaen.

Jäsenyydet: Aatelin neitsytapulaitos;
Fruntimmersföreningen i Helsingfors; Ved åt de
fattiga.

TEOKSET. Yksinlauluja pianon säestyksellä: Haidie.
1902 (sanat H. Procopé); De mildsvida hedarna. 1902

(sanat H. Procopé); Tofva-lill. 1903 (sanat H. Procopé); En slända. 1905 (sanat O. Levertin); Svarta svanor / Mustat joutsenet / Schwarze Schwäne. 1906 (sanat C. Snoilsky, suomeksi tuntematon, saksaksi W. Kolpytschew); Likhhet. 1908 (sanat J. L. Runeberg); Har du en vän / Jos ystävä sull' on. 1912 (sanat H. Procopé, suomeksi W. Sola, sovitus B. C.); Sommersol. 1913 (sanat H. Nyblom, sovitus L. Funtek; kaksi eri versiota, piano- tai harppusäestyksellä); Min hed. 1914 (sanat J. Gernandt-Claine, säestys C. F.); L'Été. 1917; Gå icke förbi. (sanat H. Procopé).

Viululle ja pianolle: Nocturne. 1910 (sovitus X).

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS. Egenolf von Knorringin arkisto, SKS, arkisto; Minna von Knorringin henkilömappi (lehtileikkeitä), painetut sävellykset, musiikkikäsikirjoitukset, Sibelius-museo, Turku; Minna von Knorringin sävellysten käsikirjoitukset, Musiikki Fazerin arkisto, Kansalliskirjasto; Svenska Fruntimmersskolan i Helsingforsin arkisto (oppilasluettelot), Kansallisarkisto; Olga von Törnen (os. von Knorring), Per Olof von Törnen, Carl von Törnen, Holger von Törnen, Signe von Törnen, Bengt von Törnen kirjeenvaihtoa, Åbo Akademis bibliotek.

Kansalliskirjaston historiallinen sanomalehtikirjasto // saatavissa: <https://digi.kansalliskirjasto.fi/>; Eläkesäätiön jäseninä olevien aatelisneitojen luettelo, 1861 // saatavissa: <https://www.genealogia.fi/hakem/aatelisneidot.htm> (viitattu 21.9.2020).

G. von Klosse, Säveltäjänaiset Suomen kulttuuritekijöinä vuosisadan vaihteessa // Musiikki 5 - 6/1950; *K. J. Paulsen, P. Möller, G. von Knorring*, Ätterna Knorring. 2000.

Kirjoittaja(t): Susanna Välimäki

Julkaistu 30.3.2021

Artikkelitekstin pituus: 9753 merkkiä

Välimäki, Susanna: Knorring, Minna von.

Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica

4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997–
(viitattu 3.4.2021)

Julkaisun pysyvä tunniste URN:NBN:fi-fe20051410;

artikkelin pysyvä tunniste <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-010160> (<http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-010160>)

(ISSN 1799-4349, verkkojulkaisu)

→ Lyhenteiden selitykset

([kansallisbiografia/artikkelien-rakenne-ja-lahteet](#))

→ Tekijänoikeudet ja viittaaminen

([kansallisbiografia/tekijanoikeudet](#))

→ Lähetä artikkelista palautetta

([henkilopalaute/kansallisbiografia](#))